

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

1 (4)

Datum
2024-10-23

Diarienummer
6964-2024

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga

Er beteckning: Ju2024/01476

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att avskaffa den så kallade ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år avseende brott med ett lägre straffvärde än ett år, samt de förändringar som föreslås i ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 15–17 år.

Länsstyrelsen tillstyrker även förslaget avseende införande av ny påföljd: Utvidgad ungdomsövervakning, detta för att förhindra att fler barn och unga sätts i fängelse. Länsstyrelsen anser dock inte att konsekvenserna för barn och unga tydligt nog utreds.

Författningsförslag om ändringar i 29 kap §7 brottsbalken

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att avskaffa den så kallade ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år avseende brott med ett lägre straffvärde än ett år, samt de förändringar som föreslås i ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 15–17 år. Detta inte minst mot bakgrund av att ungdomsreduktionen vid allvarigare brottslighet – minst ett års fängelse eller mer – avskaffades den 2 januari 2022. Det är angeläget att samhället ges förutsättningar att sätta in skyddstillsyn och samhällstjänst för unga lagöverträdare som på ett bättre sätt än i dag speglar brottets faktiska straffvärde.

Utvidgad ungdomsövervakning

Länsstyrelsen styrker förslaget avseende införande av ny påföljd: Utvidgad ungdomsövervakning, detta för att förhindra att fler barn

och unga sätts i fängelse, vilket är i enlighet med barnkonventionen. Artikel 40 behandlar ett barns rätt till en värdig och barnanpassad straffrättslig process och kriminalvård. I artikeln understryks att barnet ska behandlas på ett sätt som främjar barnets känsla för värdighet och värde och som tar hänsyn till barnets ålder och önskvärdheten att främja återanpassning och en konstruktiv roll i samhället. Av artikeln följer även att det ska finnas alternativ till anstaltsvård, exempelvis fosterhem, övervakning, ledning och tillsyn.

Antalet anmälda brott går ner generellt, så också ungdomsbrottsligheten, samtidigt döms det ut allt längre straffmängd, även för unga personer. När unga lagöverträdare numera ska dömas till fängelsestraff i stället för slutna ungdomsvård anser Länsstyrelsen att en utvidgning av ungdomsövervakningen är en påföljd som kan bidra till att färre barn döms till en fängelsepåföljd.

Det finns dock flera aspekter av utvidgad ungdomsövervakning som inte utredningen i tillräcklig utsträckning berör.

Om en ung lagöverträdare döms till utvidgad ungdomsövervakning hur ska då kriminalvården säkerställa att den unga hålls borta från kriminellt umgänge, eftersom det kriminella nätverket kan besöka den unga i hemmet? Den unge har också tillgång till internet och telefon och risken är att en del av brottsligheten kan fortsätta via hemmet.

Länsstyrelsen anser också att det saknas en konsekvensanalys gällande vad hemarrest innebär för familj och vårdnadshavare. Risken för att yngre syskon rekryteras till kriminalitet genom storasyskon är väl beskriven sedan tidigare bland annat av Brå. Det är viktigt att beakta hur yngre syskon ska skyddas av negativ påverkan om en ungdom har hemarrest för ett brott som motsvarar ett fängelsestraff. De vårdnadshavare som har ett barn med hemarrest behöver av största sannolikhet stöd i sin föräldraroll. Elektronisk intensivövervakning är en väldigt ingripande åtgärd, och kan upplevas oerhört påfrestande. Det är viktigt att de vuxna runt ungdomen med hemarrest får det stöd de behöver. Länsstyrelsen har idag ett uppdrag kring brottsförebyggande föräldrastöd, men det är endast riktat i de län som har utsatta områden, vilket inte är något län norr om Dalarna. Det skulle behöva utökas om denna påföljd införs.

Barnperspektivet

Länsstyrelsen anser inte att konsekvenserna för barn och unga tydligt utreds. Utredningen har själva gjort bedömningen i avsnitt 7.5, 10.7 och 11.5.7 att respektive förslag är i enlighet med de krav som ställs enligt barnkonventionen, vilket inte Länsstyrelsen delar.

Det är inte lämpligt att straffa unga personer som begår brott lika hårt som äldre. Skärpta straff innebär särskilda risker för barn och unga människor, risker för skadeverkningar vilket särskilt gäller barn och unga människor. Barn skiljer sig åt från vuxna i sin fysiska och psykiska utveckling. Dessa skillnader utgör grundvalen för barns lägre straffrättsliga ansvar och för ett separat system där barn behandlas på ett annat och mer individbaserat sätt. Det är bevisat att det är skadligt för barn att exponeras för det straffrättsliga systemet och att detta begränsar deras möjligheter att växa upp till ansvarstagande vuxna.

Genom artikel 37 i Barnkonventionen tillförsäkras varje barn en grundläggande rättssäkerhet. Det är inte i sig förbjudet att frihetsberöva barn enligt konventionen, men det får bara göras som en sista utväg, måste alltid ha stöd i lag och får inte vara godtyckligt. Av artikeln framgår även de särskilda villkor som ska gälla för hur ett barn som frihetsberövas ska behandlas, bl.a. att barnet ska behandlas med respekt och på ett sätt som beaktar behoven hos personer i den ålder barnet är. Barnet ska hållas åtskilt från vuxna, om det inte bedöms vara till barnets bästa att inte göra det.

Ett rent bestraffande synsätt strider mot de principer för rättskipning för barn som uttrycks i artikel 40.1 i konventionen. När barn har begått allvarliga brott kan åtgärder som står i proportion till förövarens omständigheter och brottets svårighetsgrad övervägas, inklusive hänsyn till behovet av allmän säkerhet och sanktioner. Det bör ges tyngd åt att vad som bedöms vara barnets bästa beaktas i första hand, liksom behovet av att främja barnets återanpassning till samhället.

Häktetider och verkställighet inledningsvis på anstalt

Utredningen menar att det finns starka skäl för att verkställigheten för utvidgad ungdomsövervakning bör inledas med ett

frihetsberövande i anstalt. Motiveringen är dels att det är ett trovärdigt, proportionerligt och tillräckligt ingripande sätt att inskräpa allvaret i den brottslighet som begåtts. Det ger Kriminalvården tid för verkställighetsplaneringen som utredningen motiverar kan behöva upp till 2 månader för att färdigställa.

De unga lagöverträdarna som döms till utvidgad ungdomsövervakning har sannolikt suttit häktade en längre tid och således redan varit frihetsberövade, i många fall längre tid än vad som kan anses lämpligt för en ungdom. Gripande, anhållande, häktning, fängslande eller annat frihetsberövande av ett barn ska ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid, enligt barnkonventionen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Helene Hellmark Knutsson med Kerstin Rorsch som föredragande.